

Стање животне средине у Европи није добро: претње за природу и утицаји климатских промена су главни изазови

Постигнут је значајан напредак у смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште и загађења ваздуха, али свеукупно стање животне средине у Европи није добро, посебно природа која се и даље суочава са деградацијом, прекомерном експлоатацијом и губитком биодиверзитета. Утицаји убрзавања климатских промена такође представљају тренутни изазов према најсвеобухватнијем извештају Европске агенције за животну средину (ЕЕА) о „стању животне средине“, објављеном данас. Перспектива за већину еколошких трендова је забрињавајућа и представља велике ризике за економски просперитет, безбиједност и квалитет живота у Европи.

У извештају се наглашава да климатске промјене и деградација животне средине представљају директну пријетњу конкурентности Европе, која зависи од природних ресурса. Додаје се да постизање климатске неутралности до 2050. године такође зависи од бољег и одговорнијег управљања земљиштем, водом и другим ресурсима. Заштита природних ресурса, прилагођавање климатским промјенама и њихово ублажавање, као и смањење загађења изградиће отпорност кључних друштвених функција које зависе од природе, као што су безбиједност хране, воде за пиће и одбрана од поплава.

У извештају се позива на убрзану примјену политика и дугорочних мјера за омогућавање одрживости које су већ договорене у оквиру Европског зеленог договора. Такве мјере су усклађене са приоритетима Европске комисије у оквиру „Компаса конкурентности“ у области иновација, декарбонизације и безбедности.

Извештај „Животна средина Европе 2025“ ([Europe's environment 2025 \(EEA\)](#)) је најсвеобухватнија анализа тренутног стања и изгледа за континент у области животне средине, климе и одрживости, заснована на подацима из 38 земаља. У извештају се истиче да је Европска унија свјетски лидер у климатским напорима, смањујући емисију гасова стаклене баште и употребу фосилних горива, док је удвостручила уддио обновљивих извора енергије од 2005. године. Добар напредак је такође постигнут у побољшању квалитета ваздуха и повећању рециклаже отпада и ефикасности ресурса у протеклих 10–15 година. Напредак у низу фактора који омогућавају прелазак на одрживост – као што су иновације, зелена радна места и одрживо финансирање – такође улијева наду.

Извршна потпредседница за чисту, праведну и конкурентну транзицију, **Тереза Рибера**, изјавила је: „Овај извештај је јасан подсјетник да Европа мора да остане на истом курсу, па чак и да убрза климатске и еколошке амбиције. Недавни екстремни временски догађаји показују колико наш просперитет и безбиједност постају крхки када се природа деградира, а климатски утицаји појачају. Одлагање климатских циљева или одустајање од њих само би повећало трошкове, продубило неједнакости и ослабило нашу отпорност. Заштита природе није трошак. То је улагање у конкурентност, отпорност и добробит наших грађана. Убрзавањем акција сада можемо изградити чистију, праведнију и отпорнију Европу за будуће генерације.“

Секретар за животну средину, отпорност воде и конкурентну циркуларну економију, **Џесика Росвал**, изјавила је: „Иако је остварен напредак, стање наше животне средине јасно је упозорење да морамо наставити да смањујемо загађење, обнављамо природу и штитимо биодиверзитет. Морамо преиспитати везу између животне средине и економије и сагледати заштиту природе као инвестицију, а не трошак. Здрава природа је основ за здраво друштво, конкурентну економију и отпоран свијет, због чега је ЕУ посвећена наставку испуњавања својих еколошких обавеза.“

Комесар за климу, нето нулу и чисти раст, **Волке Хукстра**, рекао је: „Овај извештај потврђује хитну потребу да ЕУ задржи своје снажне климатске амбиције. Као континент који се најбрже загријава, Европа је из прве руке свједочила разорним утицајима климатских промјена – најскорији пријер су тешки шумски пожари који су харали током љета. Настали трошкови су огромни, а климатске промјене представљају директну пријетњу нашој конкурентности. Останак на курсу је од суштинског значаја за очување наше економије.“

Извршна директорка ЕЕА, **Лена Ила-Монен**, рекла је: „Не можемо себи приуштити да смањимо амбиције у погледу климе, животне средине и одрживости. Наш извештај о стању животне средине, креиран у сарадњи са 38 земаља, јасно поставља знање засновано на науци и показује зашто морамо да делујемо. У Европској унији имамо политике, алате и знање, као и деценије

искуства у заједничком раду на циљевима одрживости. Оно што радимо данас обликоваће нашу будућност.“

Сложени изазови пред нама

Биодиверзитет опада у копненим, слатководним и морским екосистемима у Европи због сталних притисака проузрокованих неодрживим обрасцима производње и потрошње, што је посебно видљиво у прехранбеном систему. У будућности се очекује да ће се погоршање стања биодиверзитета и екосистема Европе наставити, а постојећи циљеви политике вјероватно неће бити испуњени до 2030. године, наводи се у извјештају.

Слично томе, европски водни ресурси су под великим притиском, при чему несташица воде погађа трећину становништва и територије Европе. Очување здравих водених екосистема, заштита сливова и обезбјеђивање обнове подземних вода од суштинског је значаја за будућу отпорност Европе у области воде, наводи се у извештају.

Када је ријеч о климатским промјенама, Европа је континент који се најбрже загријава на планети. Клима се мијња алармантном брзином, угрожавајући безбједност, јавно здравље, екосистеме, инфраструктуру и економију. Све већа учесталост и обим катастрофа повезаних са климом, као и сазнање да ће клима наставити да се мијења чак и уз амбициозне напоре ЕУ за ублажавање промјена, наглашавају хитну потребу за прилагођавањем европског друштва и економије, истовремено обезбеђујући да нико не буде изостављен.

Ови кључни изазови захтјевају преиспитивање веза између наше економије и природне средине, земљишта, воде и природних ресурса, наводи се у извештају. Само обнављањем природне средине у Европи биће могуће одржати конкурентну економију и висок квалитет живота за европске грађане.

Повећање обима дјеловања

Трансформативна промјена у системима производње и потрошње – декарбонизација привреде, прелазак на циркуларност, смањење загађења и одговорно управљање природним ресурсима – хитно је потребна, стоји у извјештају. Политике ЕУ, укључујући Зелени договор, пружају јасан пут ка одрживости.

Извештај посебно истиче напоре за обнављање станишта кроз рјешења заснована на природи, што ће изградити отпорност и истовремено помоћи у прилагођавању климатским промјенама и њиховом ублажавању. Такође наглашава потребу за декарбонизацијом кључних економских сектора, посебно транспорта, као и за рјешавањем емисија из пољопривреде. Повећање циркуларности има потенцијал да смањи зависност Европе од увоза енергије и критичних сировина. Даље, улагањем у дигиталну и зелену транзицију европске индустрије, Европа може да повећа продуктивност и постане глобални лидер у зеленим иновацијама, развијајући технологије за

декарбонизацију индустрија у којима је то најтеже, као што су индустрија челика и цемента.

У марту 2024. године Европско вијеће је отворило преговоре о приступању Босне и Херцеговине Европској унији, као земљи кандидату за чланство у ЕУ од 2022. године. У овом тренутку земља се суочава са многим изазовима, али и приликама, у трансформацији своје животне средине. Иако је постигнут напредак у многим областима заштите животне средине, и даље постоји потреба за унапређењем правног оквира, јачањем административних капацитета, система праћења и међуинституционалне координације, у складу са обавезама приступања ЕУ и Зеленом агендом за Западни Балкан. Допринос у изради свеобухватног извјештаја "Животна средина Европе 2025" испред Босне и Херцеговине дали су експерти Еионет мреже у БиХ, надлежне институције БиХ, надлежне институције Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, као и академска заједница. Извјештај истиче како је један од главних изазова за нашу земљу свеобухватна заштита животне средине уз минимизирање антропогених утјецаја, у складу с најбољом праксом ЕУ. Посебно је важно створити услове за енергетску транзицију и развој модела кружне економије и зелених предузећа. Важно је нагласити да у земљи постоји и велики потенцијал за побољшање коришћења природних ресурса и заштиту постојеће биолошке разноврсности. Потребно је побољшати коришћење земљишта и коришћење природних ресурса у пољопривреди, шумарству и рибарству како би се побољшао њихов квалитет, али и избјегла деградација повезана с прекомјерном експлоатацијом.

Основне информације

ЕЕА објављује извештај о стању животне средине сваких пет година, у складу са сопственим прописима. „Животна средина Европе 2025“ седми је такав извештај који ЕЕА објављује од 1995. године. Он пружа чврсте, на науци засноване увиде о томе како морамо одговорити на огромне и сложене изазове са којима се суочавамо, као што су климатске промјене, губитак биодиверзитета и загађење ваздуха и воде.

Извештај је припремљен у блиској сарадњи са Европском мрежом за информације и посматрање животне средине (Eionet) ЕЕА. Овај извештај се ослања на огромну експертизу водећих стручњака и научника из мреже Eionet из области заштите животне средине у 32 земље чланице ЕЕА и шест земаља сарадница.